

BORÇLAR HUKUKU GENEL HÜKÜMLER II

Prof. Dr. Umut Yeniocak

1

Dersin Kapsamı

- **Borç İlişkisinin Hükümleri**
 - Borcun İfasına İlişkin Kurallar
 - İfa Edilmemesinin Sonuçları
- **Borçların ve Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, Zamanaşımı**
- **Borç İlişkilerinde Özel Durumlar**
 - Teselsül, Koşul, Bağlanma Parası, Cayma Parası, Ceza Koşulu
- **Borç İlişkilerinde Taraf Değişiklikleri**
 - Alacağın Devri, Borcun Üstlenilmesi, Sözleşmenin Devri, Sözleşmeye Katılma

Prof. Dr. UmutYeniocak

2

Borçların İfası

- İfa
- Şahsen ifa (83) - Üçüncü kişinin ifası
- Kısmi ifa (84)
- Bölünemeyen borcun ifası (85)
- Çeşit (cins, nevi) borcu ve parça borcu ayrımı (86)
- Seçimlik borçlarda ifa (87)
 - Seçimlik yetki (borcun konusu tek) (99/2)
- Faiz borcunun ifası – Anapara faizi (88)

Prof. Dr. UmutYeniocak

3

Şahsen ifa (83)

- Borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir.

Prof. Dr. UmutYeniocak

4

Kısmi ifa (84)

- Borcun tamamı belli ve muaccel ise, alacaklı kısmen ifayı reddedebilir.
- Alacaklı kısmen ifayı kabul ederse borçlu, borcun kendisi tarafından ikrar olunan kısmını ifadan kaçınamaz.

Prof. Dr. UmutYeniocak

5

Bölünemeyen borcun ifası (85)

- Bölünemeyen bir borcun birden çok alacaklısı varsa, alacaklılardan her biri, borcun alacaklıların tamamına ifasını isteyebilir. Borçlu, edimini alacaklıların hepsine birden ifa etmek zorundadır.
- Bölünemeyen borcun birden çok borçlusuna varsa, borçlulardan her biri borcun tamamını ifa etmekle yükümlüdür.
- Durumun gereğinden aksi anlaşılmadıkça, ifada bulunan borçlu, alacaklıya halef olur ve diğer borçlulardan payları oranında alacağını isteyebilir.

Prof. Dr. UmutYeniocak

6

Çeşit (cins, nevi) borcu (86)

- Çeşit borçlarında hukuki ilişkiden ve işin özelliğinden aksi anlaşılmadıkça, edimin seçimi borçluya aittir. Ancak borçlunun seçeceği edim, ortalama nitelikten daha düşük olamaz.

Prof. Dr. UmutYeniocak

7

Seçimlik borçlarda ifa (87)

- Seçimlik borçlarda, hukuki ilişkiden ve işin özelliğinden aksi anlaşılmadıkça, edimlerden birinin seçimi borçluya aittir.

Prof. Dr. UmutYeniocak

8

Faiz (Anapara faizi) (88)

- Faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmıyorsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.
- Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamaz.

Prof. Dr. UmutYeniocak

9

İfa yeri (89)

- Borcun ifa yeri, tarafların açık veya örtülü iradelerine göre belirlenir. Aksine bir anlaşma yoksa, aşağıdaki hükümler uygulanır;
 - 1. Para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde,
 - 2. Parça borçları, sözleşmenin kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yerde,
 - 3. Bunların dışındaki bütün borçlar, doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde, ifa edilir.
- Alacaklının yerleşim yerinde ifası gereken bir borcun doğumundan sonra alacaklının yerleşim yerini değiştirmesi sebebiyle ifa önemli ölçüde güçleşmişse borç, alacaklının önceki yerleşim yerinde ifa edilebilir.

Prof. Dr. UmutYeniocak

10

İfa zamanı (90)

- Erken ifa (96)
- Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde ifa sırası (97) (207, 314, 362, 406)
- İfa güçsüzlüğü (98) (332, 390, 436, 500/2)
- Para borcunun ifası (99 vd.)
 - Kısmen ödemede mahsup kuralı (100)
 - Birden çok para borcu varsa uygulanacak mahsup kuralı (101, 102)
- Alacaklının temerrüdü (106-111)

Prof. Dr. UmutYeniocak

11

Borçların ifasında geçerli yedek kurallar (83 - 111) (Toplu hâlide özet)

- Şahsen ifa zorunluluğunun olmaması (83)
- İfa konusunun çeşitleri
 - Kısmi ifa (84)
 - Bölünemeyen borcun ifası (85)
 - Çeşit ve parça borcu ayırımı (86)
 - Seçimlik borcun ifası (87)
- İfa yerine ilişkin kurallar (89)
 - Para – Parça – ve diğer borçlar ayırımı
- İfa zamanına ilişkin kurallar (90 – 98)
 - Süreye bağlı (vadeli) ve süreye bağlı olmayan (vadesiz) borç ayırımı (90 – 94)
 - Erken ifa (96)
 - Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde ifa sırası (97) – Ödemezik defii
 - Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde borçlunun ödeme güçsüzlüğüne düşmesi (98)

Prof. Dr. UmutYeniocak

12

- Para borcunun ödenmesine ilişkin kurallar (99 – 105)
 - Kural: yabancı para borcu ülke parasıyla ödenebilir.
 - İstisna: sözleşmede aynen ödeme kaydının bulunması...
 - Yabancı para borcunda temerrüde düşen borçlu karşısında alacaklının seçimlik hakları:
 - Aynen ödenmesini talep etme
 - Vade günündeki kur üzerinden ülke parasıyla ödenmesini talep etme
 - Fiili ödeme günündeki kur üzerinden ülke parasıyla ödenmesini talep etme
 - Para borcunun kısmen ödenmesinde mahsup kuralı (100)
 - Birden çok para borcu varsa ve borçlu kısmi ödeme yapmışsa, yapılan kısmi ödeme hangi borca sayılacak? (101 -102)
- Alacaklının temerrüdü (106 – 110)

Prof. Dr. UmutYeniocak

13

Borcun İfa Edilmemesi

- İfanın imkânsız hâle gelmesi
- Kötü (gereği gibi olmayan) ifa
- Temerrüt

Prof. Dr. UmutYeniocak

14

Borcun İfa Edilmemesinin Sonuçları (112 vd.)

- Borcun ifa imkânsızlığı sebebiyle ifa edilmemesi
 - Sözleşmenin kurulmasından sonra borcun ifasının imkânsız hâle gelmesi
 - Borçlunun sorumlu olduğu ifa imkânsızlığı
 - Kusur karinesi (114)
 - Sorumsuzluk anlaşması (115)
 - İfa yardımcılarının fiillerinden sorumluluk (116)
 - Borçlunun sorumlu olduğu ifa imkânsızlığının sonuçları
 - 1. Görüş: Borç sona ermez, tazminata dönüşür (tartışmalı).
 - 2. Görüş: Borçlu imkânsızlıktan sorumlu olsun ya da olmasın borç sona erer.
 - Sorumlu ise tazminat şeklinde yeni bir borç doğar.
 - Borçlunun sorumlu olmadığı ifa imkânsızlığının sonuçları (136)
- Kötü ifa (borcun gereği gibi ifa edilmemesi)

Prof. Dr. UmutYeniocak

15

Borçların ifa edilmemesinin sonuçları (112 vd.)

- Borcun ifa edilmemesi
 - Tazminat (Giderim) borcu (112)
 - Yapma borçları açısından genel kural (113/1)
 - Tazminat (Giderim) borcunun kapsamı ve haksız fiilin tazminata ilişkin kurallarının kıyasen sözleşmede de uygulanacağı (114)
 - Sorumsuzluk anlaşması (115 – 116)
 - Borçlunun kendi kusurundan sorumlu olmadığına ilişkin anlaşmalar (115)
 - Borçlunun ifa yardımcılarının kusurundan sorumlu olmadığına ilişkin anlaşmalar (116)
- Borçlunun temerrüdü
 - Temerrüdün koşulları
 - Temerrüdün hükümleri (sonuçları)

Prof. Dr. UmutYeniocak

16

Borcun İfa Edilmemesinin Sonuçları (112 vd.)

- Tazminat (Giderim) Borcu
 - Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür (112).
- Sorumluluğun ve tazminat (giderim) borcunun kapsamı
 - Borçlu, genel olarak her türlü kusurdan sorumludur. Borçlunun sorumluluğunun kapsamı, işin özel niteliğine göre belirlenir. İş özellikle borçlu için bir yarar sağlamıyorsa, sorumluluk daha hafif olarak değerlendirilir.

Haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümler, kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hâllerine de uygulanır (114).

Prof. Dr. UmutYeniocak

17

Borçlunun Temerrüdü (117-126)

- Borçlu temerrüdünün şartları:
 - Borç muaccel olmalı
 - Borcun ifası mümkün olmalı
 - Borçlu ihtar edilmeli
 - İhtar şartının aranmadığı haller (117/2):
 - İfa zamanı gün olarak belirlenmişse, belirlenen günün geçmesiyle,
 - Haksız fiilde fiilin işlendiği günden itibaren,
 - Sebepsiz zenginleşmede zenginleşmenin gerçekleştiği günden itibaren,
 - Dürüstlük kuralı gereği, ihtarın etkisiz olacağı açıkça anlaşılıyorsa.
 - Borçlunun temerrüde düşmesi için kusur aranmaz!
 - Kusurun varlığı, alacaklının talep edeceği tazminat bakımından önemlidir!
 - Alacaklı temerrüdü, borçlu temerrüdünü engeller!

Prof. Dr. UmutYeniocak

18

Borçlunun temerrüde düşmesinin sonuçları (temerrüdün hükümleri)

- Alacaklı, borcun ifası + gecikmeden kaynaklanan zararın tazmini talebiyle dava açabilir (ifa davası)(118).
- Temerrüt sürecinde doğacak zarardan (beklenmedik hâllerden - kazadan) borçlu kusursuz olsa da sorumlu olur (119).
- Para borçlarında temerrüt faizi borcu doğar (120).
 - Temerrüde düşmede kusuru olmasa da faiz borcu doğar.
- Borçlu, temerrüt faizini aşan zarardan da sorumludur (122).
 - Aşkın (munzam) zararın oluşmasında kusuru bulunmadığını ispat ederse sorumluluktan kurtulur.

Prof. Dr. UmutYeniocak

19

Borçlunun temerrüde düşmesinin sonuçları (temerrüdün hükümleri)

- Karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde,
 - **Borçluya süre (mehil) vermek şartıyla** (123,124) alacaklının sahip olacağı ek talep hakları(125):
 - İfadan vazgeçerek, borcun ifa edilmemesinden doğan **(olumlu-müspet)** zararlarının tazminini talep edebilir (125/2)
 - Sözleşmeden dönerek, sözleşmenin hükümsüz kalmasından doğan **(olumsuz-menfi)** zararının tazminini talep edebilir (125/2 ve 3)

Prof. Dr. UmutYeniocak

20

Karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde tazminat talepleri

➤ Olumlu zarar = Borcun ifa edilmemesine bağlı zarar (112 vd.)

- Borç gereği gibi ifa edilseydi malvarlığının ulaşacağı miktar ile şimdiki durum arasındaki fark
 - Alacaklının malvarlığında meydana gelen azalma (fiili zarar)
 - Yoksun kalman kâr

Prof. Dr. UmutYeniocak

21

➤ Olumsuz (menfi) zarar = Sözleşmenin ortadan kalkması (dönme ya da diğer hükümsüzlük) hallerinde uğranılan zarar

- Sözleşmenin kurulması ve borcun ifasına hazırlık için yapılan **masraflar**,
- Kaçırılan **alternatif sözleşme fırsatları** sebebiyle uğranılan zarar.

➤ Kural olarak, hem olumlu hem de olumsuz zarar aynı anda talep edilemez !!! (tartışmalı)

- İstisna BK m. 35/2, 47/3

Prof. Dr. UmutYeniocak

22

Dönmenin hükmü (sonuçları) tartışmalıdır

- Klasik görüş: Borç ilişkisi geçmişe dönük olarak sona erer (hükümsüz hâle gelir). Sonradan ortadan kalkan sebebe dayalı **sebepsiz zenginleşme** oluşur. İade zamanaşımı 2 yıldır.
- Yeni görüş: Borç ilişkisi ortadan kalkmaz. İçeriği değişerek bir **tasfiye ilişkisine** dönüşür. Sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanmaz. İade zamanaşımı 10 yıldır.

Prof. Dr. UmutYeniocak

23

Karşılıklı borç doğuran sürekli edimli sözleşmelerde (126):

- ifa + tazminat veya
- fesih + tazminat

Prof. Dr. UmutYeniocak

24

Borçların sona erme sebepleri

- İfa
- İbra sözleşmesi (132)
 - Borcun, **ifa edilmeksizin** ve karşılıklı anlaşmayla sona erdirilmesidir.
 - İki taraflı tasarruf işlemidir.
 - Kural olarak şekle tabi değildir.
 - İstisnalar: TBK m. 288/2, 420/2
- Yenileme sözleşmesi (133)
 - Yeni borç kurularak eski borcun ifa edilmeksizin sona erdirilmesidir.
 - Yenileme iradesinin sözleşmeden açıkça anlaşılması gerekir.
 - Mevcut alacakta değişiklik yapılması, borçluya ek süre verilmesi, kambiyo senedi imzalatılması, kefalet sözleşmesi yapılması aksi açıkça anlaşılmadıkça **yenileme anlamına gelmez.**

Prof. Dr. UmutYeniocak

25

- Alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi (135)
 - Borçlunun ölmesi ve alacaklının borçlunun tek mirasçısı olması,
 - Alacaklı ve borçlu şirketlerin birleşmesi gibi.
- Borçlunun sorumlu tutulmadığı ifa imkânsızlığı (136)
- Takas beyanı (139 vd.)
 - Aynı türden, karşılıklı ve muaccel borçların alacaklardan düşülmesidir.
 - Tek taraflı yenilik doğuran irade beyanıyla gerçekleşir.
 - Beyanla birlikte, takas şartlarının **oluştduğu ya da oluşacağı andan itibaren** borçlar, daha az miktardaki borç oranında, karşılıklı olarak sona ermiş olurlar (143/1).
 - Alacaklının rızasıyla takas edilebilecek alacaklar (144).
 - Takas hakkından önceden feragat mümkündür (145).

İstisna: 257/1, 326

Prof. Dr. UmutYeniocak

26

Aşırı ifa güçlüğü (TBK m. 138 - Uyarılma davası)

- Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmeyen ve objektif olarak da öngörülmesi beklenmeyen olağanüstü bir gelişme sebebiyle, borçlunun talebi üzerine, sözleşmenin hâkim tarafından değiştirilmesidir.
- Sözleşmenin uyarlanması (değiştirilmesi), alacaklı için dürüstlük kuralı gereğince katlanması beklenemeyecek derecede hakkaniyete aykırı bir durum yaratıyorsa sözleşme sona erdirebilir.

Prof. Dr. UmutYeniocak

27

Sözleşmenin Uyarlanabilmesi İçin

- Sözleşme şartlarını değiştiren ve taraflarca öngörülemez olağanüstü bir durum ortaya çıkması,
- Sözleşme şartlarındaki değişiklikten borçlunun sorumlu tutulamaması,
- Şartlardaki değişikliğe rağmen borçludan borcunu sözleşmedeki şartlarla ifa etmesini istemenin dürüstlük kuralına aykırı olması,
- Borçlunun borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olması gerekir.

Prof. Dr. UmutYeniocak

28

Zamanaşımı

- Zamanaşımı, alacak hakları için uygulanır.
- Belirli bir sürenin geçmesine bağlı olarak, borçlunun borcunu ifa etmekten kaçınma (defi) hakkına sahip olmasıdır.
- Hakim resen (kendiliğinden) dikkate alamaz (161).
- Borcu sona erdirmez.
- Zamanaşımına uğramış borcun ifa edilmesi hâlinde iade talep edilemez (78/2).

Prof. Dr. UmutYeniocak

29

- Zamanaşımı süresi, sözleşmeden doğan alacaklar için kural olarak 10 yıldır.
 - 5 yıllık zamanaşımına tabi olan alacak hakları için TBK m. 147
- TBK m. 146 ve 147'deki zamanaşımı süreleri sözleşmeyle değiştirilemez.
- Zamanaşımı süresi borcun muaccel (talep edilebilir) olmasıyla işlemeye başlar (149/1).
- Muacceliyet için ihtar gerekiyorsa zamanaşımı, **ihtar gönderilmemiş olsa bile**, alacaklının borçluya ihtar gönderme hakkının doğduğu tarihten itibaren işlemeye başlar.

Prof. Dr. UmutYeniocak

30

Zamanaşımının durması (153)

- Bazı sebeplerle zamanaşımının işlemeye başlamaması ya da işleyen zamanaşımının olduğu yerde kalmasıdır.
- Sebep ortadan kalkınca zamanaşımı **kaldığı yerden** işlemeye devam eder.
- Zamanaşımını durduran sebepler TBK m. 153'te sayılmıştır.
- Taşınmaz rehni ile teminat altına alınmış alacak için zamanaşımı işlemez (TMK m. 864).

Prof. Dr. UmutYeniocak

31

Zamanaşımının kesilmesi (154 vd.)

- Bazı sebeplerin varlığı halinde zamanaşımı kesilir.
- Zamanaşımı süresinin kesilmesi halinde, kesilme anına kadar geçen süre dikkate alınmadan, zamanaşımı süresi **yeni baştan** işlemeye başlar (156/1).
- Zamanaşımını kesen sebepler (154):
 - Borçlunun borcu ikrar (kabul) etmesi, **özellikle**, kısmi ödeme yapması ya da borca ilişkin bir teminat vermesi,
 - Alacağın tahsili için icra takibi yapmak, dava açmak, hakeme başvurmak, iflas masasına yazdırmak ya da mahkemede alacak hakkına ilişkin defide bulunmak (ödemelik defi),
 - Yargılama ya da icra takibi sırasında yapılan her işlemde zamanaşımı yeniden kesilir.
 - Davanın reddi halinde zamanaşımı hiç kesilmemiş olur.
 - **Reddedilen dava sırasında zamanaşımı dolarsa, alacaklıya ek 60 günlük zamanaşımı süresi tanınır (158).**
- Kesilen zamanaşımı kural olarak aynı süre için işlemeye başlar.
 - İstisna: Alacak senede bağlanmış ya da mahkeme kararına bağlanmışsa, eski zamanaşımı süresi farklı olsa bile, yeni işlemeye başlayacak süre 10 yıldır.

Prof. Dr. UmutYeniocak

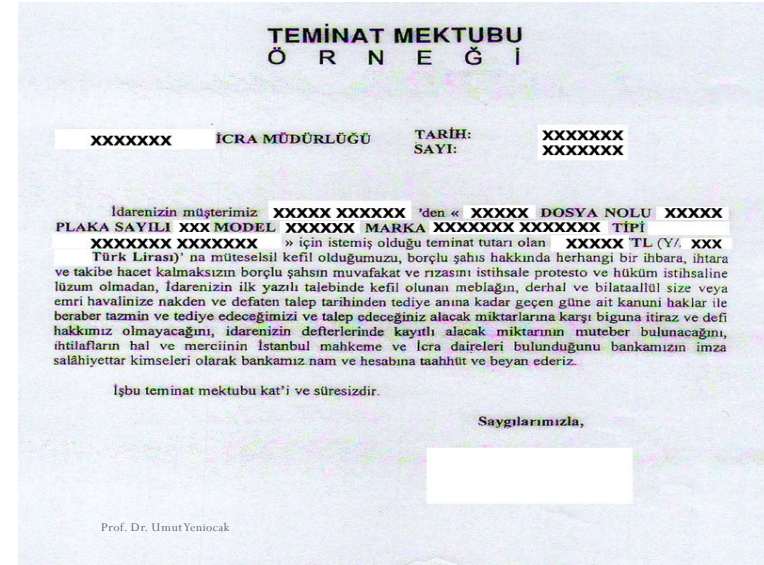
32

Üçüncü kişinin edimini taahhüt sözleşmesi m. 128 (Üçüncü kişinin fiilini üstlenme)

- Borçlandırıcı işlemidir.
- Borçlu, üçüncü kişinin bir edimi ifa edeceğini, aksi halde uğranılan zararı kendisinin tazmin edeceğini taahhüt eder.
- Garanti sözleşmesi de bu kapsamdadır.
- Uygulamada en çok teminat mektubu olarak karşımıza çıkar.
- Borçlunun borcu ile üçüncü kişinin taahhüt edilen edimi birbirinden bağımsızdır.
- Alacaklı, üçüncü kişinin edimi yerine getirmemesi halinde borçludan zararın tazminini isteyebilir.
- Risk gerçekleştikten sonra işlemeye başlayan 10 yıllık zamanaşımı vardır.

Prof. Dr. UmutYeniocak

33

34

KESİN SÜRESİZ TEMİNAT MEKTUBU ÖRNEĞİ

TARİH :.....
NO. :.....

GEMLİK GÜBRE SANAYİİ A.Ş.
ATA MAH. GEMSAZ MEVKİİ
GEMLİK/BURSA

Gemlik Gübre Sanayii Anonim Şirketinden, firmasının aldığı yada alacağı emtia bedellerinden doğan borçlarını vadelerinde ödeyeceği azami TL (Yalnız,)'sına kadar bankamıza garanti edildiğinden, müşterek ve müteselsil borçlu sıfatıyla kefil olduğundan, anılan firma borcunu ödemediği veya bayilik sözleşmesi hükümlerini kısmen veya tamamen yerine getirmediği bankamıza yazılı olarak bildirildiği takdirde kefalet mevzu parayı, protestos çekmeye, hüküm ve adı geçenin iznini almaya gerek kalmaksızın Gemlik Gübre Sanayii Anonim Şirketi ile firma arasında ortaya çıkacak herhangi bir uyumsuzluk ve bunun akıbet ve kanuni sonuçları dikkate alınmaksızın, yukarıda yazılı tutarı ilk yazılı talebiniz üzerine derhal ve gecikmeksizin, şirkete nakden ve tamamen, ödeyeceğimizi BANKAŞİ'nin imza atmaya yetkili temsilcisi ve sorumlusu sıfatıyla ve Banka ad ve hesabına taahhüt ederiz.

İşbu teminat mektubu süresiz olup,gayrikabılırücu kayıtsız şartsız ilk talepte ödemelidir.

BANKA ADI
SUBESİ

BANKA ADI
SUBESİ

Prof. Dr. UmutYeniocak

35

Üçüncü kişi yararına sözleşme (129)

- Sözleşmenin taraflarından biri üçüncü kişiye karşı bir edimi ifa etmeyi taahhüt eder.
- Üçüncü kişi kural olarak edimin ifasını talep edemez (**eksik** üçüncü kişi yararına sözleşme).
- Üçüncü kişiye de edimin ifasını talep etme (alacak) hakkı, açık ya da örtülü olarak tanımlanabilir (**tam** üçüncü kişi yararına sözleşme).
 - Nispile ilkesinin istisnasıdır.
 - Üçüncü kişi de, hiç veya gereği gibi ifa yoksa tazminat talep edebilir.
 - Ancak, sözleşmeyi sona erdirmeye hakkı yine taahhüt ettirendedir.
 - Üçüncü kişi hakkını kullanmak istediğini borçluya bildirirse artık alacaklının borç üzerinde tasarruf yetkisi kalmaz.

Prof. Dr. UmutYeniocak

36

Müteselsil borçluluk (162 vd.)

- Birden fazla kişinin aynı borcun tamamından alacaklıya karşı birlikte sorumlu olmasıdır.
- Tarafların anlaşmasıyla ya da kanundan doğabilir (61, 202).
- Alacaklı ile her borçlu arasında ayrı bir borç ilişkisi vardır. Her borçlu borcun tamamından sorumludur (163).
- Ancak bu borç ilişkileri birbirine bağlıdır. Yani borç, borçlulardan birinin **ifası ya da takas beyanı**yla kısmen ya da tamamen sona ererse, aynı oranda diğer borçlular da borçtan kurtulur (166/1).
- Borçlulardan biri için borç **ibra yoluyla** sona ererse, diğerleri iç ilişkide o borçlunun payına düşen borç oranında borçtan kurtulurlar (166/3).
- Borcu ödeyen borçlu iç ilişkide diğer borçlulara karşı alacaklının halefi olur. Özellikle, borcun teminatı varsa onlara da başvurabilir.

Prof. Dr. UmutYeniocak

37

- Borçlulardan biri için kesilen zamanaşımı diğerleri için de kesilir.
- Borçlulardan biri için duran zamanaşımı diğerleri için durmaz.
- Borçlulardan birinin davranışı diğerlerinin durumunu ağırlaştırılmaz. **Örn.** Ceza koşulu kabul etmişse, kötü ifade bulunmuşsa, ortak bir savunmayı yapmayı ifa etmişse, gibi...
- Alacaklı, müteselsil borçlulardan birine karşı temerrüde düşmüşse diğerlerine karşı da temerrüde düşmüş olur (106/2).
- Borçluların her biri kendi kişisel def'i ve itirazlarını alacaklıya karşı ileri sürebilirler. Ortak def'i ve itirazları ileri sürmek zorunludur. **Örn.** Sözleşmenin geçersizliği ya da borcun ifa edilmiş olduğu.

Prof. Dr. UmutYeniocak

38

Müteselsil borçlulukta iç ilişki (167 vd.)

- Aksi kararlaştırılmadıkça borç, borçlular arasında eşit dağıtılır.
- Kendisine düşen paydan fazlasını ifa eden borçlu diğerlerine rücu edebilir.
- İç ilişkide müteselsil borçluluk yoktur. Rücu eden borçlu, alacaklının haklarına sahip olur (halefiyet).

Prof. Dr. UmutYeniocak

39

Müteselsil alacaklılık

- Bir borçlunun aynı borç için birden fazla alacaklıya karşı sorumlu olmasıdır.
- Tarafların anlaşmasıyla ya da kanundan doğabilir (322/3).
- Borçlu ile her alacaklı arasında ayrı bir borç ilişkisi vardır. Her alacaklı borcun tamamını talep edebilir (169/1).
- Ancak bu borç ilişkileri birbirine bağlıdır. Yani borçlu, alacaklılardan birine karşı borcu ifa ederse, aynı oranda diğer alacaklılara karşı da borçtan kurtulur.
- Aksi kararlaştırılmadıkça alacaklılar, alacak üzerinde eşit hakka sahiptirler (169/4).
- Kendisine düşen paydan fazlasını alan alacaklı, diğerlerine payları oranında vermekle yükümlüdür (169/5).

Prof. Dr. UmutYeniocak

40

Koşula (şarta) bağlı sözleşme (borç) 170 vd.

- Geciktirici koşula bağlı sözleşme (borç)
- Bozucu koşula bağlı sözleşme (borç) (173)
- Vade ve koşul arasındaki fark
- Kural olarak, her tür işlem koşula bağlanabilir. Ancak, evlenme, tanınma, mirasın reddi gibi işlemler ve yenilik doğuran işlemler koşula bağlanamaz.
- Koşulun henüz gerçekleşmediği ara dönemdeki hukuki durum (171).
- Koşulun gerçekleşmesi dürüstlük kuralına aykırı olarak engellenmişse koşul gerçekleşmiş sayılır (175).
- Koşul geçersizse sözleşme (borç) de geçersizdir (176).

Prof. Dr. UmutYeniocak

41

Bağlanma parası (pey akçesi) (177)

- Sözleşme yapılırken bir kimsenin vermiş olduğu bir miktar para, cayma parası olarak değil sözleşmenin yapıldığına kanıt olarak verilmiş sayılır.
- Aksine sözleşme veya yerel âdet olmadıkça, bağlanma parası esas alacaktan düşülür.

Prof. Dr. UmutYeniocak

42

Cayma parası (pişmanlık akçesi - zamanı rücu - kapara ya da kapora) (178)

- Cayma parası kararlaştırılmışsa, taraflardan her biri sözleşmeden caymaya yetkili sayılır; bu durumda parayı vermiş olan cayarsa verdiği bir bırakır; almış olan cayarsa aldığı iki katını geri verir.

Prof. Dr. UmutYeniocak

43

Ceza Koşulu (Cezai Şart)

- Borcunu hiç veya gereği gibi ifa etmemesi hâlinde muaccel olmak üzere, borçlu aleyhine iradi olarak kararlaştırılan cezadır.

Prof. Dr. UmutYeniocak

44

Cezanın sözleşmenin ifası ile ilişkisi (179)

- Hiç veya gereği gibi ifa yoksa;
 - Kural: Borcun ifası veya ceza
- Yer veya zaman ihlali varsa;
 - Kural: Borcun ifası ve ceza
 - İstisna: Haktan feragat ya da ifayı çekincesiz kabul
 - Yedek niteliği!
- Dönme cezası

Prof. Dr. UmutYeniocak

45

Ceza ile zarar arasındaki ilişki (180)

- Alacaklı hiçbir zarara uğramamış olsa bile, karşılaştırılan cezanın ifası gerekir.
- Alacaklının uğradığı zarar karşılaştırılan ceza tutarını aşıyorsa alacaklı, borçlunun kusuru bulunduğunu ispat etmedikçe aşan miktarı isteyemez.

Prof. Dr. UmutYeniocak

46

Kısmi ifanın yanması (181)

- Ceza koşuluna ilişkin hükümler, dönme durumunda ifa edilmiş olan kısmın alacaklıya kalacağını öngören sözleşmelere de uygulanır.

Prof. Dr. UmutYeniocak

47

Cezanın miktarı, geçersizliği ve indirilmesi (182)

- Taraflar, cezanın miktarını serbestçe belirleyebilirler.
- Asıl borç herhangi bir sebeple geçersiz ise veya aksi karşılaştırılmadıkça sonradan borçlunun sorumlu tutulamayacağı bir sebeple imkânsız hâle gelmişse, cezanın ifası istenemez. Ceza koşulunun geçersiz olması veya borçlunun sorumlu tutulamayacağı bir sebeple sonradan imkânsız hâle gelmesi, asıl borcun geçerliliğini etkilemez. **(Ceza koşulunun feri/bağlı niteliği)**
- Hâkim, aşırı gördüğü ceza koşulunu kendiliğinden indirir.

Prof. Dr. UmutYeniocak

48

Cezanın İndirilmesi ve İstisnası

- **Kural:** Hâkim, aşırı gördüğü ceza koşulunu kendiliğinden indirir.
- **İstisna:** Tacirler, aşırı ceza kararlaştırılmış olduğu iddiasıyla sözleşmedeki ceza koşulunun indirilmesini mahkemeden isteyemezler (TTK m. 22).

Prof. Dr. UmutYeniocak

49

Dönme cezası

- Cezanın ödenmesi karşılığında sözleşmeden dönme imkânı sunar.
- Dönme hakkı kullanıldığında ceza muaccel olur.
- Kural olarak, istenildiği zaman dönme hakkı kullanılabilir.

Prof. Dr. UmutYeniocak

50

Alacağın Temliki (Devri) (183 vd.)

- Alacaklının alacak hakkını bir başka kişiye devretmesine alacağın temliki denir.
- Temlikin geçerliliği için borçlunun rızası aranmaz.
- Alacağın devrinin geçerli olması için:
 1. **Geçerli bir alacağın varlığı gereklidir.**
Bu alacak doğmuş veya doğacak bir alacak olabileceği gibi şarta bağlı bir alacak da olabilir.
Kanundan ya da sözleşmeden kaynaklı devir yasağı olmamalı.
 2. **Yazılı Anlaşma:**
Yazılı şekil, geçerlilik koşuludur.
- Sözleşmede kararlaştırılan devir yasağı geçerlidir.

Prof. Dr. UmutYeniocak

51

Devredenin Garanti Sorumluluğu (191)

- Alacak, bir **edim karşılığında devredilmişse** devreden,
 - Devir sırasında alacağın varlığını ve
 - borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olur.
- **Sözleşmede aksi düzenlenebilir**

Prof. Dr. UmutYeniocak

52

Garanti Sorumluluğunun Kapsamı (193)

- Devralan, garanti ile yükümlü olan devredenden aşağıdaki istemlerde bulunabilir:
 - 1. İfa ettiği karşı edimin faizi ile birlikte geri verilmesini.
 - 2. Devrin sebep olduğu giderleri.
 - 3. Borçluya karşı devraldığı alacağı elde etmek için yaptığı ve sonuçsuz girişimlerin yol açtığı giderleri.
 - 4. Devreden kusursuzluğunu ispat etmedikçe uğradığı diğer zararlarını.

Prof. Dr. UmutYeniocak

53

Alacağın Temlikinde Dikkat Edilecek Noktalar

- Temlik sözleşmesinin yazılı yapılması
- Temlik konusu alacağın açıkça belirtilmesi
- Temlik tarihinin belirtilmesi
- Borçluya bildirimde bulunulması
- Alacağı ispat eden belgelerin alınması

Prof. Dr. UmutYeniocak

54

Borç ilişkilerinde taraf değişiklikleri

- Alacağın devri (temlik)
- Borcun üstlenilmesi (Borcun nakli)
- Sözleşmenin devri ve sözleşmeye katılma

Prof. Dr. UmutYeniocak

55

Borcun üstlenilmesi (Borcun nakli)

- **Borcun iç üstlenilmesi (Borçtan kurtarma taahhüdü) (195):**
 - Borcu devreden borçlu ile devralan arasında kurulur.
 - Borcun borçlu yerine ifa edilmesi ile de gerçekleşebilir.
 - Şekil şartı yoktur ancak, karşılıksız olursa adi yazılı şekil gerekir (bağışlama). Borcun konusu taşınmaza ilişkin bir aynı hak ise resmi şekil şartı aranır (TMK m. 706).
- **Borcun dış üstlenilmesi (Borcun nakli) (196 vd.):**
 - Borcu üstlenen ile alacaklı arasında yapılan sözleşmedir.
 - Borçlunun muvafakati aranmaz.
 - Borcun türüne göre şekil şartı aranabilir.
 - Borçlunun değişmesi sonucunu doğurur.
 - Eski borçlunun verdiği güvenceler devam eder ancak üçüncü kişilerin verdikleri rehin veya kefaletin devam etmesi için, onların yazılı rızası aranır (198/2).

Prof. Dr. UmutYeniocak

56

Borca katılma (201)

- Borca katılma, mevcut bir borca borçlunun yanında yer almak üzere, katılan ile alacaklı arasında yapılan ve katılanın, borçlu ile birlikte borçtan sorumlu olması sonucunu doğuran bir sözleşmedir.
- Borca katılan ile borçlu, alacaklıya karşı **müteselsilen** sorumlu olurlar.
 - **TBK m. 603**

Prof. Dr. UmutYeniocak

57

Sözleşmenin devri (205)

- Sözleşmenin devri,
 - sözleşmeyi devralan ile
 - devreden ve
 - sözleşmede kalan taraf arasında yapılan ve devreden bu sözleşmeden doğan **taraf olma sıfatı ile birlikte** bütün hak ve borçlarını devralana geçiren bir anlaşmadır.
- Sözleşmenin devrinin geçerliliği, devredilen sözleşmenin şekline bağlıdır.
- TBK m. 323 – Kira / TBK m. 428 – Hizmet

Prof. Dr. UmutYeniocak

58